

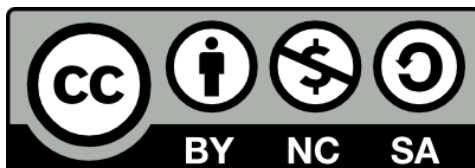

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+ project European Standards for Peer Support Workers in Mental Health

Przewodnik do wdrożenia koncepcji doskonalenia zawodowego dla asystentów zdrowienia w Polsce na poziomie 4 i 5 europejskich ram kwalifikacji (EQF)

Attribution-NonCommercial-ShareAlike
CC BY-NC-SA

This license lets others remix, adapt, and build upon your work non-commercially, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms.

Koordinator projektu:

Grone-Bildungszentrum für Gesundheits-
und Sozialberufe gGmbH
Anna Block
Tel.: 0049 (0) 4165 80370
Mail: a.block@grone.de
www.grone.de

Opracował:

CEdu Sp. z o.o.
dr Tomasz Sierpowski
Tel.: 0048 501 920 788
Mail: biuro@cedu.pl
www.cedu.pl

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Spis treści

1. Opis systemu kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce	
Kształcenie i szkolenie zawodowe (VET) w Polsce	3
1.1 Kształcenie i szkolenie ustawiczne oraz uczenie się dorosłych.....	5
1.2 VET Kształcenie i szkolenie zawodowe w POLSCE - system	6
1.3 Charakterystyczne cechy systemu kształcenia i szkolenia zawodowego.....	6
1.4 Wyzwania dla VET i podejmowane działania	7
1.5 Kształcenie i szkolenie – dane statystyczne	10
1.6 Więcej informacji	10
2. Miejsce kwalifikacji „asystent zdrowia” w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji	11
2.1 Czym jest klasyfikacja zawodów i specjalności?	12
2.2 Charakterystyka procesu zainicjowanego przez Fundację Leonardo	12
3. Wdrożenie w Polsce szkoleń „asystentów zdrowia” w Ochronie Zdrowia Psychicznego na poziomie 4 i 5 krajowych i europejskich ram kwalifikacyjnych	14
3.1 Procedura wprowadzenia nowego zawodu do klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego 4EQF (Poziom 4 PRK).....	16
3.2 Procedura wprowadzenia nowego kierunku studiów oraz przygotowania i modyfikacji programów kształcenia dla studiów I i II stopnia o profilu praktycznym 5 EQF (Poziom 5 PRK)21	
4. Przykład programu szkolenia dla „asystentów zdrowia”, który już realizuje Fundacja Polski Instytut Otwartego Dialogu	26

1. Opis systemu kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce

W celu przygotowania przeglądu informacji zaczerpnięto z raportu Instytutu Badań Edukacyjnych:

Kształcenie i szkolenie zawodowe w POLSCE – w pigułce 2019

http://refernet.ibe.edu.pl/images/Publikacje/Spotlight_on_VET_PL_2019_final.pdf

Kształcenie i szkolenie zawodowe (VET) w Polsce

System zarządzania kształceniem i szkoleniem zawodowym (ang. Vocational Education and Training, VET) w Polsce obejmuje trzy poziomy: krajowy (odpowiednie ministerstwa), regionalny (kuratorzy oświaty, głównie w ramach nadzoru pedagogicznego) i lokalny (miasta i samorządy powiatowe, prowadzące zdecydowaną większość szkół). Ministerstwo Edukacji Narodowej prowadzi politykę edukacyjną dotyczącą kształcenia zawodowego w systemie oświaty, przy wsparciu innych ministerstw odpowiedzialnych za poszczególne zawody. Z kolei Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego odpowiada za politykę dotyczącą VET w szkolnictwie wyższym. Rolę doradczą w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego pełnią także partnerzy społeczni.

Od września 2017 roku wdrażana jest reforma strukturalna systemu edukacji, której główne elementy to:

- przekształcenie sześciolletniej szkoły podstawowej w ośmioletnią, obejmującą I etap edukacyjny (ISCED 1, klasy I–IV) i II etap edukacyjny (ISCED 2, klasy V–VIII);
- stopniowe wygaszanie gimnazjów;
- wydłużenie nauki w liceum ogólnokształcącym (z trzech do czterech lat) i w technikum (z czterech do pięciu lat);
- przekształcenie dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej w nowy typ branżowej szkoły I stopnia, a także
- wprowadzenie szkoły branżowej II stopnia.

Wdrażanie reformy zakończy się w roku szkolnym 2022/23.

Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie średnim (ponadpodstawowym) i policealnym realizowane jest głównie w szkołach. Edukacja na poziomie ponadpodstawowym obejmuje zarówno kształcenie zawodowe, jak i ogólne.

Rodzaje szkół zawodowych w Polsce:

- trzyletnie branżowe szkoły I stopnia (ISCED 353), które pozwalają na uzyskanie kwalifikacji zawodowych, po zdaniu egzaminu zawodowego potwierdzającego kwalifikację w danym zawodzie (zwanego dalej egzaminem zawodowym). Absolwenci mogą kontynuować naukę w drugiej klasie liceum dla dorosłych albo w branżowej szkole II stopnia, oraz przystąpić do kwalifikacyjnych kursów zawodowych;
- dwuletnie branżowe szkoły II stopnia kształcące w zawodzie, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia. Absolwenci będą mogli przystąpić do egzaminu maturalnego, a po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, kontynuować kształcenie na studiach;
- pięcioletnie technika (ISCED 354), które pozwalają na zdobycie kwalifikacji zawodowych, po zdaniu egzaminu zawodowego, ale także – po zdaniu egzaminu maturalnego – na uzyskanie świadectwa dojrzałości dającego dostęp do studiów;
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy (ISCED 243) dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, umożliwiające uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy;
- oddziały przysposabiające do pracy dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uczących się w szkołach podstawowych (ISCED 243).

Na poziomie policealnym kwalifikacje zawodowe można uzyskać w szkołach policealnych (ISCED 453) trwających od jednego do dwóch i pół roku. Mają one charakter ściśle zawodowy i nie obejmują kształcenia ogólnego. Kandydaci powinni posiadać wykształcenie średnie lub średnie branżowe.

Udział praktycznej nauki zawodu (ang. work-based learning, WBL) jest zróżnicowany w zależności od typu szkoły – najniższy jest dla techników, a najwyższy dla szkół policealnych, w których nie ma komponentu kształcenia ogólnego. Zajęcia praktyczne prowadzone są w warsztatach szkolnych, centrach kształcenia ustawicznego, centrach kształcenia zawodowego oraz u pracodawców. W technikach, szkołach policealnych, a w przyszłości

także w szkołach branżowych II stopnia, praktyki zawodowe u pracodawców są obowiązkowe w wymiarze od 4 do 12 tygodni, w zależności od zawodu.

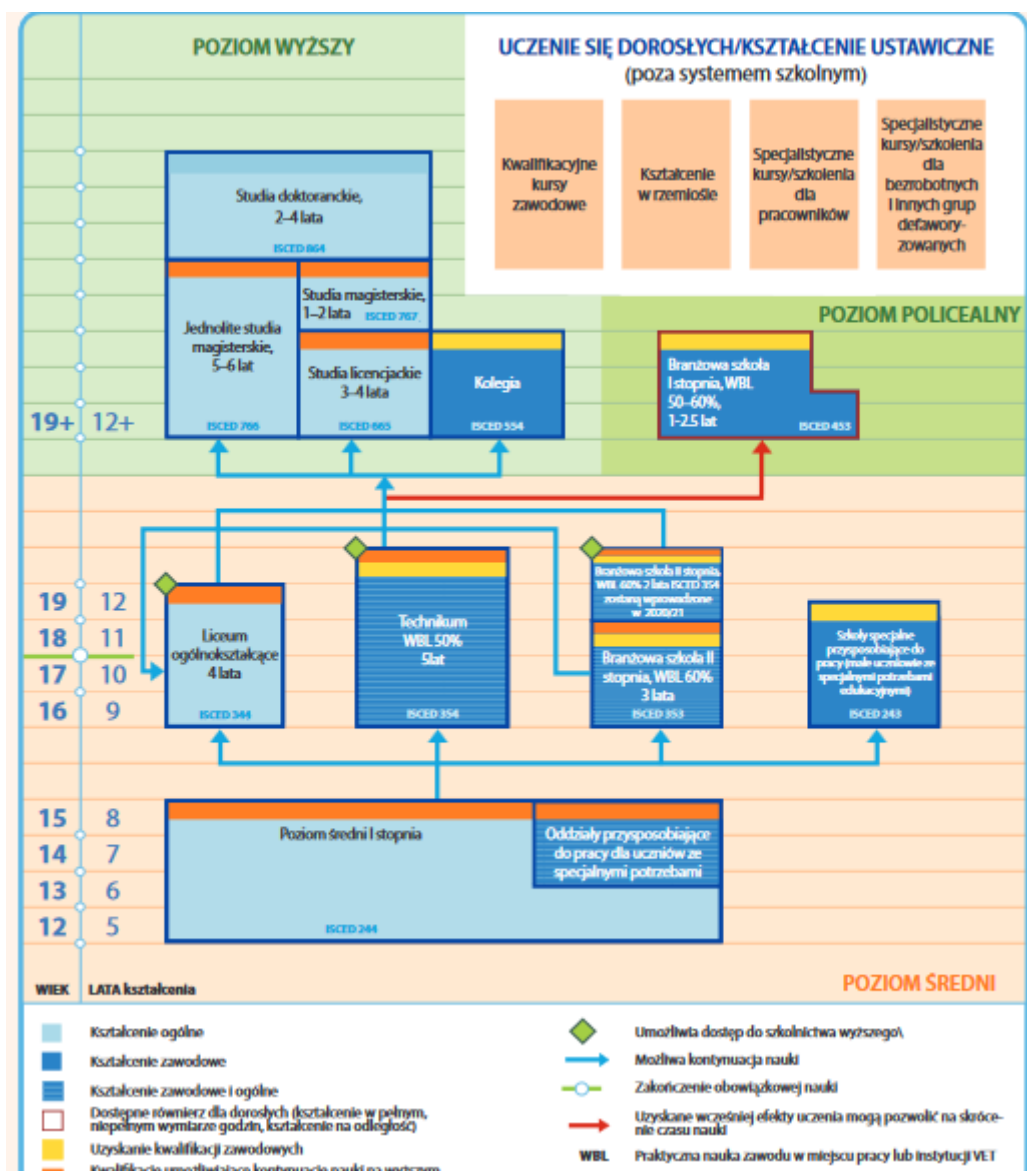
1.1 Kształcenie i szkolenie ustawiczne oraz uczenie się dorosłych

Kształcenie dorosłych oraz ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe (ang. Continuous Vocational Education and Training, CVET) prowadzone są w centrach kształcenia ustawicznego, centrach kształcenia zawodowego oraz w ponadpodstawowych szkołach zawodowych. Placówki te oferują:

- kwalifikacyjne kursy zawodowe bazujące na podstawach programowych dla kwalifikacji w danym zawodzie; umożliwiają one uczniom przystąpienie do egzaminu zawodowego i uzyskanie kwalifikacji zawodowych;
- kursy umiejętności zawodowych bazujące na podstawie programowej kształcenia zawodowego, obejmujące efekty uczenia się dla kwalifikacji, efekty uczenia się wspólne dla wszystkich zawodów lub efekty uczenia się dla dodatkowych umiejętności zawodowych;
- minimum 30-godzinne kursy kompetencji ogólnych bazujące na podstawie programowej nauczania ogólnego;
- turnusy doksztalcenia teoretycznego dla młodocianych pracowników.

Istnieje też możliwość uzyskania tzw. kwalifikacji rynkowych, które mogą nadawać wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą, spełniające określone w prawie warunki. Od 2016 r. kwalifikacje rynkowe mogą być włączane do Polskiego Systemu Kwalifikacji. Kwalifikacje rynkowe dotyczą najczęściej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, potrzebnych do wykonania zadań zawodowych. Tę wiedzę i umiejętności można uzyskać np. w ramach edukacji formalnej, w pracy oraz na kursach i szkoleniach oferowanych przez instytucje szkoleniowe.

1.2 VET Kształcenie i szkolenie zawodowe w POLSCE - system

<http://refernet.ibe.edu.pl/images/Publikacje/Spotlight on VET PL 2019 final.pdf>

1.3 Charakterystyczne cechy systemu kształcenia i szkolenia zawodowego

W ostatnich trzech dekadach nastąpiło wiele istotnych zmian w polskim systemie edukacji, dotyczących m.in. jego struktury, sposobu organizacji oraz podstaw programowych. W rezultacie system kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce cechują następujące elementy:

- elastyczność systemu kształcenia, który umożliwia zmianę ścieżek edukacyjnych w dowolnym momencie;
- klasyfikacja zawodów szkolnictwa branżowego obejmuje listę zawodów, w których odbywa się kształcenie zawodowe. Każdy zawód obejmuje od jednej do dwóch kwalifikacji. Warunkiem otrzymania dyplomu zawodowego jest zdobycie (po zdaniu egzaminu zawodowego) wszystkich kwalifikacji określonych dla danego zawodu oraz uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły;
- podstawy programowe określone są dla wszystkich zawodów objętych klasyfikacją zawodów. Kwalifikacje zawodowe w ramach określonych zawodów są opisane w podstawach programowych jako zbiór oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych umożliwiających wykonywanie zadań zawodowych. Z efektami kształcenia powiązane są szczegółowe kryteria weryfikacji;
- szkoły mają autonomię w opracowywaniu – w oparciu o podstawy programowe – programów nauczania, które można modyfikować w zależności od potrzeb rynku pracy;
- istnieją jednolite, zewnętrzne egzaminy zawodowe, organizowane na poziomie centralnym;
- kwalifikacyjne kursy zawodowe, skierowane do dorosłych, umożliwiają im zdobycie kwalifikacji szybciej niż uczniom w szkołach ponadpodstawowych;
- możliwość uznania – poprzez egzaminy zewnętrzne – kompetencji nabytych w inny sposób, w tym uzyskanych w ramach doświadczenia zawodowego.

1.4 Wyzwania dla VET i podejmowane działania

Kształcenie i szkolenie zawodowe w Polsce stoi w obliczu następujących wyzwań:

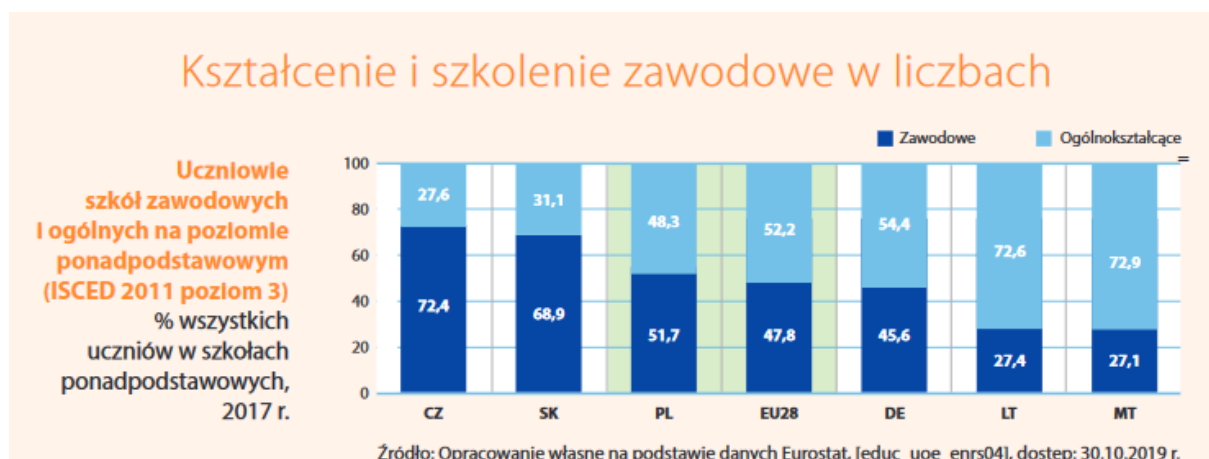
- zwiększenia zainteresowania kształceniem zawodowym i jego atrakcyjności w społeczeństwie;
- dostosowywania podstaw programowych do bieżących wyzwań i bieżących potrzeb rynku pracy;
- zwiększenia zaangażowania pracodawców w organizowanie praktycznej nauki zawodu, identyfikowanie i prognozowanie zapotrzebowania na kwalifikacje na rynku pracy oraz w opracowywanie podstaw programowych kształcenia zawodowego;

- dostosowania kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych poprzez ułatwienie im dostępu do szkoleń i staży w przedsiębiorstwach;
- zapewnienia odpowiedniej liczby nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu posiadających adekwatne kompetencje, poprzez wsparcie ich rozwoju zawodowego i zachęcenie młodych ludzi do zawodu;
- zachęcania osób dorosłych do uczenia się przez całe życie;
- zapewnienia dobrej współpracy między szkołami zawodowymi a instytucjami szkolnictwa wyższego, mającej na celu wymianę dobrych praktyk w zakresie nauczania, szkolenia i rozwijania kompetencji nauczycieli;
- zapewnienia wysokiej jakości poradnictwa i doradztwa zawodowego dla wszystkich grup wiekowych;
- zapewnienia w szkołach zawodowych wysokiej jakości infrastruktury, tak aby nauczanie i szkolenie dostosowane było do potrzeb rynku pracy.

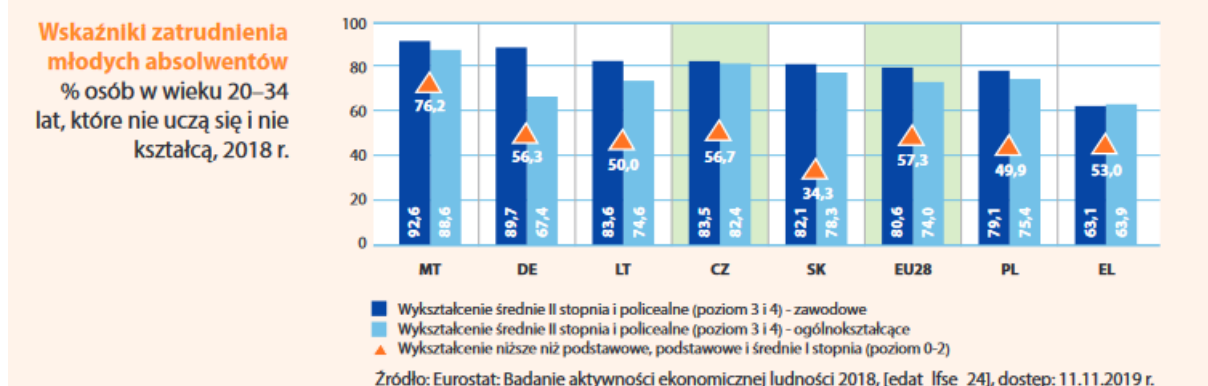
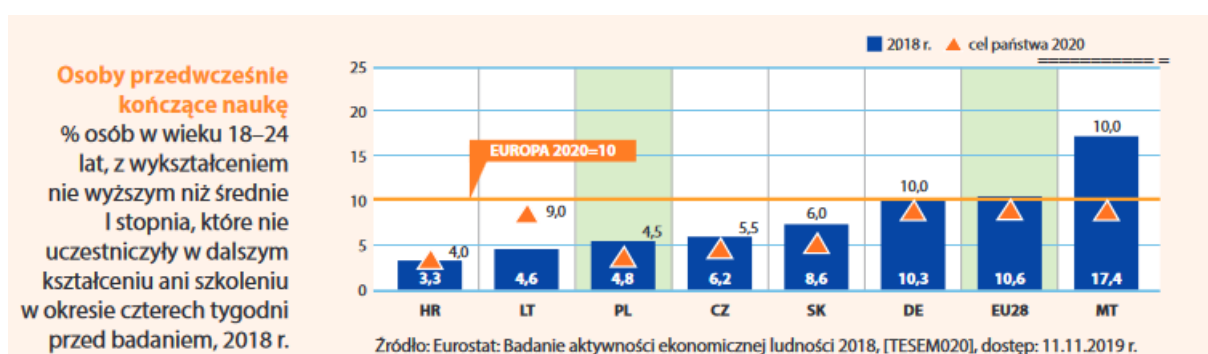
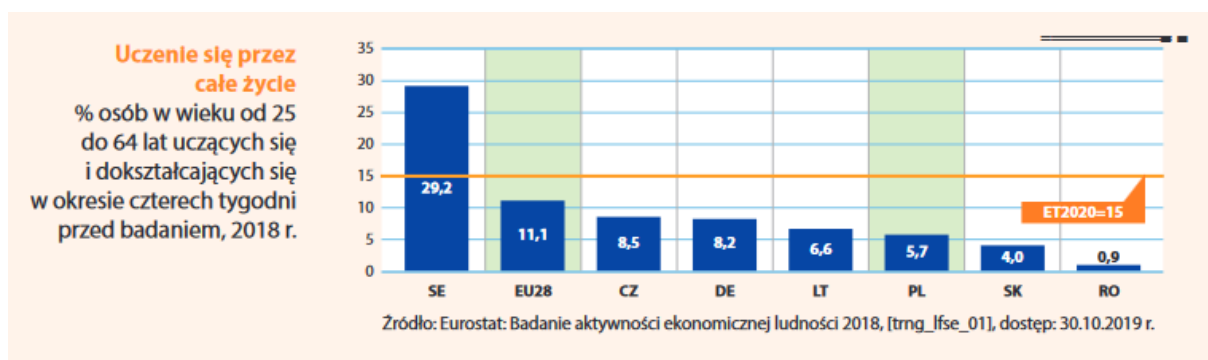
Wiele inicjatyw Ministerstwa Edukacji Narodowej stanowi odpowiedź na powyższe wyzwania:

- w listopadzie 2018 roku () wprowadzono nowe rozwiązania mające m.in. na celu wzmocnienie mechanizmów włączania pracodawców w rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich jego etapach oraz w dostosowywanie do potrzeb rynku pracy:
 - ❖ wzmocnienie współpracy pomiędzy pracodawcami a szkołami zawodowymi, głównie w zakresie praktycznej nauki zawodu i rozwoju zawodowego nauczycieli;
 - ❖ wprowadzenie nowej formy praktycznej nauki zawodu – stażu uczniowskiego;
 - ❖ wprowadzenie corocznej prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego i zwiększenie środków na kształcenie w zawodach, na które jest szczególne zapotrzebowanie na rynku pracy;
 - ❖ wzmocnienie mechanizmów zapewnienia jakości kształcenia zawodowego, np. poprzez wprowadzenie dla wszystkich uczniów obowiązku przystąpienia do egzaminu zawodowego lub egzaminu czeladniczego, zmiany w systemie akredytacji na kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych;
 - ❖ umożliwienie szkołom lepsze dostosowywanie oferty do potrzeb osób dorosłych poprzez organizowanie krótszych form kursowych – kursów umiejętności zawodowych.

- Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, która weszła w życie w 2016 r., ustanowiła Zintegrowany System Kwalifikacji: wprowadziła m.in. Polską Ramę Kwalifikacji i Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji, a także związane z systemem zasady zapewnienia jakości i walidacji. W Rejestrze uwzględniono kwalifikacje z systemu oświaty i szkolnictwa wyższego. Ponadto, każdy zainteresowany podmiot może opracować kwalifikacje tzw. rynkowe (nieuregulowane prawem, nadawane na „wolnym rynku”). Są one włączane do Rejestru z inicjatywy tego podmiotu, często instytucji szkoleniowej.
- wprowadzono nowe rozwiązania wspierające doradztwo zawodowe w szkołach;
- nowe podstawy programowe dla kształcenia zawodowego zostały opracowane przez MEN we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, pracodawcami i innymi interesariuszami;
- powołano nowe Sektorowe Rady ds. Kompetencji pod parasolem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, tym samym oddając głos sektorom w obszarze zapotrzebowania na kompetencje na poziomie sektorowym w celu poprawy kształcenia i dopasowania do potrzeb rynku pracy;
- liczne inicjatywy odnoszące się do przedstawionych powyżej wyzwań, realizowane były przy wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym m.in. projekty wspierające: współpracę między szkołami zawodowymi i uczelniami, rozwój doradztwa zawodowego w szkołach, rozwój programów kwalifikacyjnych kursów zawodowych, wzmocnienie zaangażowania pracodawców na różnych etapach rozwoju szkolnictwa zawodowego oraz, w tym zaangażowania w organizację praktycznej nauki zawodu.

1.5 Kształcenie i szkolenie – dane statystyczne

1.6 Więcej informacji

☞ Chłoń-Domińczak, A. et al. (2019). Vocational education and training in Europe – Poland. Cedefop ReferNet VET in Europe reports 2018.
[https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/Vocational Education Training Europe Poland 2018 Cedefop_ReferNet.pdf](https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Poland_2018_Cedefop_ReferNet.pdf).

☞ Eurydice (2017). Education system in brief 2017/18.
<http://eurydice.org.pl/system-edukacji-w-polsce/>.

☞ The System of Education in Poland 2018, Ewa Kolanowska, Foundation for the Development of the Education System, Warsaw 2018

<https://euridice.org.pl/wp-content/uploads/2018/09/TheSystem2018.pdf>.

☒ Główny Urząd Statystyczny (2018). Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2017/2018, Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20172018,1,13.html>.

☒ Cedefop; ReferNet (2019). Vocational education and training in Europe [database].

www.gov.pl/web/edukacja	Ministerstwo Edukacji Narodowej
www.gov.pl/web/nauka	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
www.gov.pl/web/rodzina	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
www.funduszeuropejskie.gov.pl	Programy EFS w Polsce
www.stat.gov.pl	Główny Urząd Statystyczny
www.psz.praca.gov.pl	Publiczne służby zatrudnienia
www.ibe.edu.pl	Instytut Badań Edukacyjnych

W opracowaniu wykorzystano informacje przygotowane przez Instytut Badań Edukacyjnych (Wasilewska O., Matuszczak K., Cedefop ReferNet Poland, 2019).

Tłumaczenie na język polski i aktualizacja: © Instytut Badań Edukacyjnych, 2019
Odpowiedzialność za tłumaczenie i aktualizację spoczywa w całości na Instytucie Badań Edukacyjnych.

2. Miejsce kwalifikacji „asystent zdrowienia” w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

Proces włączenia kwalifikacji asystentów zdrowienia (peer support workers) do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK), jak również tworzenie certyfikowanych (uznawanych) kursów/programów szkoleniowych, są w toku. Najbardziej zaawansowane procesy towarzyszą wnioskowi Fundacji Wspierania Rozwoju Społecznego LEONARDO (załączono w opracowaniu). Obecnie Ministerstwo Zdrowia prowadzi konsultacje społeczne z 62 interesariuszami w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej pn. „Asystent Zdrowienia” do ZSK.

Założeniem ZSK jest:

- zintegrowanie wszystkich kwalifikacji uzyskanych w edukacji formalnej i pozaformalnej,
- zapewnienie jakości nadawanych kwalifikacji,

- umożliwienie potwierdzenia kompetencji nabytych poza systemem oświaty i szkolnictwem wyższym,
- a także ułatwienie dostępu do informacji o kwalifikacjach możliwych do uzyskania na terenie Polski.

2.1 Czym jest klasyfikacja zawodów i specjalności?

Klasyfikacja zawodów i specjalności jest usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Stanowi "spis z natury" zawodów zidentyfikowanych na rynku pracy. Klasyfikacja opracowana została w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Aktualizowanie klasyfikacji, w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim), poprzez wprowadzanie do niej nowych zawodów/specjalności, odbywa się co **2-3 lata** w drodze zmian rozporządzenia w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu ich stosowania.

Na potrzeby klasyfikacji zawodów i specjalności **zawód** został zdefiniowany jako zbiór zadań (czynności zawodowych) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych stale lub z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kompetencji (wiedzy i umiejętności), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki). Natomiast **specjalność** zdefiniowano jako wynik podziału pracy w ramach zawodu, zawiera część czynności o podobnym charakterze (związanych z wykonywaną funkcją lub przedmiotem pracy), wymagających pogłębionej lub dodatkowej wiedzy i umiejętności, zdobytych w wyniku dodatkowego szkolenia lub praktyki.

Uwaga: Nie należy mylić zawodu i specjalności ze stanowiskiem pracy.

2.2 Charakterystyka procesu zainicjowanego przez Fundację Leonardo

Poza kwalifikacjami nadawanymi w systemach oświaty i szkolnictwa wyższego (kwalifikacje pełne), istnieje możliwość ich nadawania na wniosek stowarzyszeń, organizacji branżowych, instytucji i firmy szkoleniowych po ukończeniu kursów i szkoleń (kwalifikacje rynkowe – właśnie o takie wystąpiła Fundacja Leonardo). Kwalifikacje te mogą być włączone do ZSK,

jeśli spełniają określone w ustawie wymogi w zakresie standardów jakości, m.in. efektów uczenia się i sposobów walidacji.

Wydaje się, że proces włączenia kwalifikacji rynkowej „Asystent Zdrowienia” do ZSK zakończy się wraz z zakończeniem programu pilotażowego w Centrach Zdrowia Psychicznego (specjalnie wybranych placówkach ochrony zdrowia psychicznego, w których m.in. testuje się funkcjonowanie osób z doświadczeniem choroby, kryzysu psychicznego). W ramach tego programu można na okres próby zatrudniać asystentów zdrowienia. Zebrane opinie zainteresowanych stron jak i zakończenie programu przyczynią się do ostatecznego kształtu regulacji dotyczących uznania nowego zawodu.

Warto podkreślić, iż mimo oczywistych potrzeb w tym zakresie, istnieje opór wśród psychiatrów i psychologów. Propozycja Fundacji Leonardo, została negatywnie oceniona m.in. przez zrzeszenia psychologów np. Polskie Stowarzyszenie Psychologów. Proces odwoławczy od zarzutów trwa, a wniosek uległ zmianom. W celu uzupełnienia informacji z wniosku poniżej zaprezentowany został program szkolenia jaki wykorzystuje się w przygotowaniu asystentów zdrowienia, bardzo często jest to program Fundacji Otwarty Dialog.

Jak zgłosić nowy zawód?

Wnioskodawcami o wprowadzenie do klasyfikacji nowych zawodów/specjalności; mogą być ministerstwa lub urzędy centralne, stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje pracodawców i inne instytucje merytorycznie kompetentne dla danego zawodu/specjalności. Wniosek powinien zawierać uzasadnienie celowości wprowadzenia zawodu do klasyfikacji, opis zawierający krótką syntezę zawodu i zadania zawodowe, a także informacje dotyczące wymaganego wykształcenia oraz regulacji prawnych danego zawodu, jeśli takie obowiązują. Analogicznie, zgłosić można wniosek o wykreślenie z Klasyfikacji zawodu lub zmiany nazwy zawodu, wraz z uzasadnieniem jego celowości.

3. Wdrożenie w Polsce szkoleń „asystentów zdrowienia” w Ochronie Zdrowia Psychicznego na poziomie 4 i 5 krajowych i europejskich ram kwalifikacyjnych

Dr Piotr Karniej pisze: „Obecnie w polskich szpitalach system zatrudniania pracowników działalności podstawowej na oddziałach szpitalnych jest dość schematyczny i zakłada istnienie kadry lekarskiej, pielęgniarskiej (lub położniczej w przypadku oddziałów o profilu ginekologiczno – położniczym), ratowniczej (w oddziałach o profilu zabiegowym, intensywnej opieki lub ratunkowym), opiekuńczo-pielęgnacyjnej i pomocniczej (Bugdol, Bugaj and Stańczyk, 2012). Dodatkowo jako osoby zwykle zatrudniane przekrojowo, równolegle na kilku oddziałach: fizjoterapeuci i dietetycy. W oddziałach o profilu psychiatrycznym zatrudnia się także psychologów, terapeutów zajęciowych, psychoterapeutów i in. W tym znaczeniu istnieje miejsce dla peer-workerów jako osób zatrudnianych bezpośrednio na oddziałach szpitalnych, angażowanych profesjonalnie w celu realizowania pracy terapeutycznej nie tylko w oddziałach o profilu psychiatrycznym, ale także na oddziałach onkologicznych, internistycznych, pediatrycznych (jako wsparcie zarówno dla rodziców dzieci jak i starszych pacjentów), a także wszędzie tam, gdzie istnieje zapotrzebowanie na tego typu świadczenia. Obecnie w polskich warunkach ochrony zdrowia można wskazać na następujące bariery, które stoją naprzeciw zatrudnianiu peer-workerów w systemie publicznej ochrony zdrowia (katalog barier jest otwarty):

- brak wpisania peer-workera do koszyka świadczeń gwarantowanych w zakresie opieki szpitalnej jako pracownika wymaganego w procesie kontraktowania świadczeń medycznych w określonym obszarze,
- brak odrębnego finansowania peer-workera jako osoby udzielającej świadczenia zdrowotnego lub uczestniczącej w realizowaniu takiego świadczenia,
- niezdefiniowanie peer-workera jako osoby będącej członkiem zespołu terapeutycznego, a co za tym idzie uniemożliwienie dostępu do dokumentacji medycznej, ubezpieczenia w ramach polisy podmiotu leczniczego,
- niezdefiniowanie kryteriów kompetencyjnych (i kwalifikacyjnych) dla zatrudnienia peer-workera zarówno w zakresie uprawnień zawodowych jak i kwalifikacji niezbędnych do zatrudnienia (poziom ukończonej edukacji), rodzaj doświadczenia choroby, sposób dokumentowania tego doświadczenia, prawo do zachowania w tajemnicy kwestii związanych z chorobą peer-workera),

- dyskusowanie kwestii implementacji peer-workerów w proces terapeutyczny niezależnie od systemu kształcenia towarzyszących profesjonalistów medycznych i psychologicznych (lekarzy, pielęgniarek, psychologów, terapeutów), bez zdefiniowania jasnego układu odniesienia w zakresie granic kompetencji zawodowych (uzależnienie sposobu pracy i zakresu wykonywanych czynności od zbyt wielu zmiennych i lokalnych uwarunkowań innych pracowników).

Z punktu widzenia menedżera systemu ochrony zdrowia na pierwszy plan wysuwają się jednak bariery o charakterze finansowym, w których do głównych należy zaliczyć brak środków na zatrudnienie peer-workerów w podmiotach leczniczych (Wysocka and Walkowiak, 2013).

Jeśli by jednak wspomniane wyżej bariery mogły zostać pominięte lub zneutralizowane wskutek woli politycznej i organizacyjnej decydentów, nadal należałoby oczekiwać zmian w systemie szkolnictwa średniego i wyższego, tak aby:

- zdefiniować poziom edukacji, na którym w ramach 5 Ramy Kwalifikacji peer-workerzy mogliby uzyskiwać kwalifikacje zawodowe. W tym znaczeniu interesujący wydaje się pogląd, zgodnie z którym mógłby to być model wspólny zarówno dla instytucji z poziomu szkolnictwa zawodowego jak i wyższego, dzięki czemu nie wymagałoby to tworzenia dodatkowych poziomów w modelu edukacyjnym, a wykorzystywałoby istniejące instytucje (zarządzanie kompetencjami zawodowymi oparte o model funkcyjny, procesowy, a nie instytucjonalny),
- określić kwalifikacje zawodowe peer-workera albo w oparciu o posiadane dyplomy (certyfikaty) z poziomu 5 Ramy Kwalifikacji albo dodatkowo także o inne aktualizacje kompetencji, w tym wynikające z obserwacji zewnętrznych (na wzór superwizji w psychoterapii) i oceny pracowniczej,
- włączyć peer-workerów do katalogu stanowisk pracy w publicznych podmiotach leczniczych, określając ich minimalne kwalifikacje (np. posiadanie wykształcenia co najmniej średniego) i pozostawienie możliwości oceny kompetencji i przydatności do podjęcia zatrudnienia pracodawcy,
- włączyć peer-workerów do modelu zespołu terapeutycznego w kształceniu zawodów medycznych i psychologów, w celu przygotowania ich do współpracy z peer-workerami i umiejętności określania granic kompetencyjnych.

Z punktu widzenia systemu edukacyjnego w Polsce i w Europie takie rozwiązania mogłyby zostać oparte o 5 Ramę Kwalifikacji, niestety wskutek bardzo zróżnicowanego podejścia do rozpoznawania 5 Ramy Kwalifikacji w większości krajów europejskich, a także pomimo możliwości formalnych nieistnienia systemu transgranicznego transferu tych kompetencji, może się to okazać bardzo trudne. Wydaje się, że najłatwiej można osiągnąć optymalny poziom zaangażowania w implementację peer-workerów w podmiotach leczniczych w tych krajach, w których system ten jest bardzo słabo rozbudowany (np. Niemcy), albo wcale nie istnieje (np. Polska). Brak ograniczeń systemowych w tym przypadku jest zaletą, która pozwala na takie ułożenie wzajemnych relacji członków zespołu terapeutycznego i organizacji systemu, aby to mogło funkcjonować prawidłowo. Trochę trudniej, bo poprzez modyfikację już istniejących rozwiązań i dopasowanie ich do potrzeb peer-workerów model ten mógłby być także wykorzystany w krajach takich jak Francja, co w dalszej konsekwencji byłoby korzystne z punktu widzenia ogólnoeuropejskiej rozpoznawalności jako pełnoprawnych członków zespołów terapeutycznych w wielu specjalnościach medycznych, nie tylko w psychiatrii” [Karniej 2021].

Bugdol, M., Bugaj, J. and Stańczyk, I. (2012) *Procesy zarządzania zasobami ludzkimi w służbie zdrowia*. Wyd. Continuo.

Wysocka, M. and Walkowiak, R. (2013) ‘Elastyczne formy pracy w organizacjach ochrony zdrowia’, in Lewandowski, R., Kautsch, M., and Sułkowski, Ł. (eds) *Współczesne problemy zarządzania w ochronie zdrowia z perspektywy systemu i organizacji*. Łódź: Społeczna Akademia Nauk, pp. 305–314.

Karniej P. (2021), *Using European Qualifications Framework level 5 to build a European competence model for peer support workers*, Warszawa: CEdu, 2021.

3.1 Procedura wprowadzenia nowego zawodu do klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego 4EQF (Poziom 4 PRK)

Poziom 4 jest związany z kwalifikacjami zawodowymi i uzyskaniem dyplomu po:

- ukończeniu technikum lub szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie 4 poziom PRK;
- po ukończeniu **branżowej szkoły II stopnia** albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie 4 poziom PRK*
- po ukończeniu technikum albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r.

o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie 4 poziom PRK*

- po ukończeniu dyplomu zawodowego po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie 4 poziom PRK

- świadectwo dojrzałości 4 poziom PRK.

* Zgodnie z ustawą o ZSK (art. 8) Minister Edukacji Narodowej może określić w rozporządzeniu inny poziom dla kwalifikacji z tej grupy (szkoły branżowe).

Chcąc wprowadzić do szkoły branżowej (II stopnia) inny niż wymienione w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej zawody, **stowarzyszenia zawodowe, samorządy gospodarcze, organizacje pracodawców oraz inne organizacje gospodarcze mogą występować do właściwych ministrów resortowych z propozycjami ustanawiania nowych zawodów szkolnictwa branżowego.** Przykładowo, w zawodach z branży rolno-spożywczej ministrem właściwym jest minister rolnictwa, w zawodach medycznych – minister zdrowia, w zawodach z branży hotelarsko-turystycznej – minister sportu i turystyki, w zawodach z branży transportowej – minister infrastruktury, w tzw. zawodach „usługowych” – minister gospodarki.

Powyższe podmioty, ubiegając się o wprowadzenie do klasyfikacji nowego zawodu, powinny przedstawić zapotrzebowanie gospodarki na absolwentów szkół w tym zawodzie oraz informacje o potencjalnych miejscach ich zatrudniania, poparte wynikami badań rynku pracy. Ponadto, propozycje powinny obejmować ogólny opis zawodu (sylwetkę absolwenta z umiejętnościami zawodowymi), typ szkoły, w którym ma być prowadzone kształcenie w nowym zawodzie (zasadnicza szkoła zawodowa, technikum lub szkoła policealna). Wnioskując o ustanowienie nowego zawodu trzeba zaproponować liczbę, nazwy oraz ramowe opisy kwalifikacji wyodrębnionych w zgłaszanym zawodzie, zgodnie z nazwami kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie wymienionymi w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Tak przygotowane propozycje ze strony organizacji pracodawców stanowiąc będą podstawę dla właściwego ministra, który następnie składa wnioski o wpis nowego zawodu do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego do ministra edukacji narodowej.

Zawody wprowadzane do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego powinny być zawodami już wpisanymi do klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy.

Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:

- 1) opis zawodu oraz kwalifikacji wyodrębnionych w ramach tego zawodu, wraz ze zbiorem umiejętności zawodowych dla każdej kwalifikacji;
- 2) uzasadnienie potrzeby kształcenia w tym zawodzie;
- 3) nazwę i miejsce zawodu w określonej grupie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy;
- 4) informację o potrzebach rynku pracy w zakresie danego zawodu.

Wprowadzenie zawodu do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego może nastąpić wyłącznie w przypadku gdy żaden z zawodów ujętych w klasyfikacji nie obejmuje wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w tym zawodzie.

Do wniosku o wprowadzenie zawodu do klasyfikacji minister właściwy dla zawodu dołącza opinię organizacji pracodawców reprezentatywnych w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego, tj. np. Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej, Związek Rzemiosła Polskiego, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Krajowa Izba Gospodarcza, Business Center Club. W opinii tej organizacja pracodawców powinna potwierdzić zasadność ustanowienia nowego zawodu szkolnictwa zawodowego oraz prowadzenia kształcenia w tym zawodzie w systemie oświaty z uwagi na zapotrzebowanie gospodarki.

Opinie wojewódzkich rad rynku pracy

W celu usprawnienia procesu opiniowania oraz odzwierciedlenia regionalnego zapotrzebowania na zawody w procesie uruchamiania kształcenia w nowym zawodzie w danej szkole, wprowadzono następujące zasady:

- dyrektor szkoły ma obowiązek zasięgnięcia opinii tylko wojewódzkiej rady rynku pracy. W przypadku wydawania opinii marszałek województwa powinien zapraszać do udziału w posiedzeniach wojewódzkiej rady rynku pracy przedstawiciela pracodawców, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego, innej organizacji gospodarczej, stowarzyszenia lub samorządu zawodowego lub sektorowej rady do spraw kompetencji, właściwych dla

opiniowanego zawodu, dyrektora szkoły występującego z wnioskiem, przedstawiciela kuratora oświaty oraz przedstawiciela właściwej powiatowej rady rynku pracy (art. 22 ust. 5d ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy);

- zgodnie ze zmianą wprowadzoną do ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w uzgodnieniu z Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (art. 22 ust. 5b ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), wojewódzka rada rynku pracy wydaje opinię po zapoznaniu się z prognozą zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, która określana jest przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w drodze obwieszczenia;
- opinia wydana przez wojewódzką radę rynku pracy jest ważna przez okres 5 lat (art. 22 ust. 5c ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Potem jest konieczność zasięgnięcia nowej opinii o zasadności dalszego kształcenia w zawodzie w danej szkole. Po upływie tego okresu ponowna opinia nie jest wymagana jedynie w przypadku tego zawodu, który zostanie uznany za zawód, na który występuje zapotrzebowanie;
- opinia nie jest wymagana przy uruchamianiu kształcenia w zawodach o charakterze pomocniczym, jeżeli szkoła posiada opinię o zasadności kształcenia w zawodzie, dla którego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego przewidziano zawód pomocniczy;
- szkoła niepubliczna przed uruchomieniem kształcenia w nowym zawodzie w danej szkole również jest zobowiązana do zasięgnięcia opinii wojewódzkiej rady rynku pracy;
- wojewódzka rada rynku pracy, wydaje opinię w zakresie planowanego eksperymentu pedagogicznego dotyczącego zawodu nieujętego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego.

Obowiązek współpracy szkół z pracodawcami

Szkolnictwo branżowe (branżowe szkoły I stopnia, **branżowe szkoły II stopnia, technika i szkoły policealne**) ma bazować przede wszystkim na współpracy z pracodawcami.

System oświaty w zakresie kształcenia zawodowego wspierają także pracodawcy, organizacje pracodawców, samorządy gospodarcze lub inne organizacje gospodarcze, stowarzyszenia lub samorządy zawodowe, sektorowe rady do spraw kompetencji oraz Rada Programowa do spraw kompetencji.

Zobowiązano przy tym **dyrektora szkoły** (art. 68 ust. 7 pkt 2 ustawy – Prawo oświatowe), aby przed wprowadzeniem nowego zawodu do kształcenia w szkole nawiązał współpracę z pracodawcą właściwym dla zawodu lub branży, do której przyporządkowany jest dany zawód

lub z osobą prowadzącą indywidualne gospodarstwo rolne. Współpraca ta będzie realizowana w ramach umowy lub porozumienia obejmujących co najmniej jeden cykl kształcenia i może polegać w szczególności na:

- tworzeniu klas patronackich,
- realizacji kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu, we współpracy z pracodawcą,
- wyposażeniu warsztatów lub pracowni szkolnych,
- organizacji egzaminów zawodowych,
- doskonaleniu nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowaniu szkoleń branżowych,
- realizacji doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego.

Prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego

Zgodnie z szeregiem zmian zaproponowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej dotyczących odbudowy prestiżu kształcenia zawodowego w Polsce, każdego roku ministerstwo będzie publikowało prognozę zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy.

Prognoza uwzględnia dane Instytutu Badań Edukacyjnych opracowane w szczególności na podstawie statystyki publicznej, danych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Systemu Informacji Oświatowej. Ważną rolę odegrały tu również opinie rad sektorowych do spraw kompetencji i Rady Programowej do spraw kompetencji, a także ministrów właściwych dla zawodów szkolnictwa branżowego.

Prognoza stanowi syntetyczne ujęcie różnych źródeł opisujących tendencje na rynku pracy w kontekście strategii rozwoju państwa i regionów. Celem prognozy jest dostarczenie przesłanek do kształtowania oferty szkolnictwa branżowego adekwatnie do potrzeb krajowego i wojewódzkiego rynku pracy.

Prognoza jest uporządkowanym alfabetycznie wykazem zawodów szkolnictwa branżowego, dla których ze względu na znaczenie dla rozwoju państwa prognozowane jest szczególne zapotrzebowanie na pracowników na krajowym rynku pracy. W prognozie zawarte są też zawody, dla których prognozowane jest istotne i umiarkowane zapotrzebowanie na pracowników na poszczególnych wojewódzkich rynkach pracy.

Dzięki opublikowanej już prognozie, szkoły i organy prowadzące mogą już zaplanować zawody, które będą uruchamiane w nowym roku szkolnym. Co istotne, decyzje podejmowane w tym zakresie, uwzględnią zróżnicowany sposób finansowania tych zawodów.

Warto przypomnieć, że priorytetem wprowadzanych przez MEN zmian jest obecność pracodawców na każdym etapie procesu kształcenia zawodowego. Począwszy od określania potrzeb w zakresie nowych zawodów i umiejętności, przez zaprojektowanie kształcenia w

tych zawodach i umiejętnościach, a także realizację kształcenia praktycznego przy ścisłym udziale pracodawców, weryfikację efektów kształcenia na egzaminie zawodowym, aż po zatrudnienie absolwentów szkół. Stąd, oprócz uzyskania opinii wojewódzkiej rady rynku pracy, przed uruchomieniem kształcenia w danym zawodzie, dyrektor szkoły będzie zobowiązany nawiązać współpracę z pracodawcą właściwym dla zawodu lub branży.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.gov.pl/web/edukacja

Ustawa z dn. 14.12.2016 Prawo oświatowe, Dz. U. 2021 poz. 1082

3.2 Procedura wprowadzenia nowego kierunku studiów oraz przygotowania i modyfikacji programów kształcenia dla studiów I i II stopnia o profilu praktycznym 5 EQF (Poziom 5 PRK)

Na wstępie należy podkreślić, że brak jest jasnych regulacji prawnych i kampanii informacyjnych, które powodują, że uczelnie nie są zainteresowane otwarciem kształcenia specjalistycznego wykorzystującego zapisy ustawy dotyczące poziomu 5. PRK.

<https://frp.org.pl/pl/projekty-aktualne/387-piaty-poziom-krajowych-ram-kwalifikacji.html>

Kwalifikacje nadawane w systemie szkolnictwa wyższego mieszczą się na poziomach 6, 7, 8. Natomiast poziom 5. pozostaje przez szkolnictwo wyższe niezagospodarowany.

„Dyplomowany specjalista”, to edukacja na poziomie 5., która pozwala na zdobycie wykształcenia na poziomie wyższym, ale jeszcze nie licencjackim/inżynierskim, przy mniejszym zaangażowaniu środków i wcześniejszym wkroczeniu na rynek pracy.

Jest to oferta dla osób, które kontynuują naukę po szkole średniej, ale również dla osób pracujących, które chcą uzyskać wykształcenie przy okazji doskonalenia swoich umiejętności w czasie pracy oraz na kursach i szkoleniach. Osoby takie są często dobrymi specjalistami w wąskiej dziedzinie i fakt ten mogą dodatkowo poprzeć wykształceniem na 5 poziomie.

W Polsce do prowadzenia kształcenia specjalistycznego uprawnione są uczelnie zawodowe.

REKRUTACJA

Absolwentem liceum ogólnokształcącego lub technikum lub w przyszłości branżowej szkoły II stopnia może na wybranej uczelni rozpocząć kształcenie specjalistyczne, którego celem jest uzyskanie tytułu dyplomowanego specjalisty na poziomie 5. PRK. Matura nie jest wymagana.

CZAS TRWANIA

Kształcenie trwa 3 semestry (1,5 roku).

CEL KSZTAŁCENIA

- uzyskanie możliwości satysfakcjonującej pracy w krótszym okresie niż studia I stopnia 3- lub 4-letnie,
- dodatkowy zawód potwierdzający twoje wcześniejsze szkolenia, doświadczenia lub nawet hobby,
- w większości przypadków możliwa dalsza nauka na studiach I stopnia lub studiach jednolitych magisterskich (część przedmiotów może zostać przepisana ze świadectwa dyplomowanego specjalisty skracając czas nauki)

PO UKOŃCZENIU KSZTAŁCENIA

opcja 1.

Jeśli uczeń ma maturę lub dyplom zawodowy technika, to po zakończeniu kształcenia otrzymuje świadectwo dyplomowanego specjalisty na poziomie 5. Polskiej Ramy Kwalifikacji.

opcja 2.

Jeśli nie ma matury ani dyplomu zawodowego, to również może odbyć kształcenie specjalistyczne ale po jego ukończeniu otrzymuje świadectwo/certyfikat ukończenia kształcenia specjalistycznego.

Jeśli jednak w trakcie kształcenia zda maturę lub otrzyma dyplom zawodowy technika, wówczas także otrzymuje świadectwo dyplomowanego specjalisty na poziomie 5. Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Dalsza edukacja na studiach I stopnia lub jednolitych magisterskich - skrócenie studiów

Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce daje także uczelniom możliwość skrócenia studiów I stopnia lub jednolitych magisterskich dla absolwentów mających świadectwo dyplomowanego specjalisty.

Efekty uczenia się mogą zostać potwierdzone osobie posiadającej kwalifikację pełną na poziomie 5 PRK albo kwalifikację nadaną w ramach zagranicznego systemu szkolnictwa wyższego odpowiadającą poziomowi 5 europejskich ram kwalifikacji, o których mowa w załączniku II do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Dz. Urz. UE C 111 z 06.05.2008, str. 1) - w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie;

W wyniku potwierdzenia efektów uczenia się można zaliczyć nie więcej niż 50% punktów ECTS przypisanych do zajęć objętych programem studiów.

Wnioski

Dzięki temu absolwenci kształcenia specjalistycznego z tytułem dyplomowanego specjalisty mogą zostać przyjęci na studia pierwszego stopnia lub jednolite magisterskie w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się. Absolwentowi można zaliczyć maksymalnie 50% pkt ECTS.

Rozwiązanie to umożliwia osobom posiadającym świadectwo dyplomowanego specjalisty na poziomie 5 PRK skrócenie okresu studiów, co jest zgodne z praktykami stosowanymi w innych krajach na świecie.

W Polsce, w praktyce nie ma szczebla edukacji, który odpowiadałby 5 poziomowi EQF.

Dyplomowany specjalista w prawie o szkolnictwie wyższym i nauce

1. Kształcenie specjalistyczne trwa nie krócej niż 3 semestry i umożliwia uzyskanie kwalifikacji pełnej na poziomie 5 PRK.

2. Program kształcenia specjalistycznego określa efekty uczenia się z uwzględnieniem uniwersalnych charakterystyk pierwszego stopnia określonych w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji oraz charakterystyk drugiego stopnia określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 tej ustawy. Program przewiduje zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne.

3. Warunkiem ukończenia kształcenia specjalistycznego jest uzyskanie efektów uczenia się określonych w programie kształcenia specjalistycznego.

4. Osoba, która ukończyła kształcenie specjalistyczne, otrzymuje świadectwo dyplomowanego specjalisty albo świadectwo dyplomowanego specjalisty technologa. Wzory świadectw określa uczelnia.

5. Przepisów ust. 1-4 nie stosuje się do kształcenia w zawodach, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, w zakresie których ministrem właściwym jest minister właściwy do spraw zdrowia.

Dyplomowany specjalista w Polskiej Ramie Kwalifikacji

Kwalifikacje pełne na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji potwierdza:

- dyplom po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej albo **branżowej szkoły II stopnia** – oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, świadectwo dojrzałości;

na poziomie 5 Polskiej Ramy Kwalifikacji potwierdza:

- dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego,
- dyplom ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych,
- dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych;
- świadectwo dyplomowanego specjalisty;

- świadectwo dyplomowanego specjalisty technologa;
- ukończenia szkoły artystycznej potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego,
- dyplom zawodowy po ukończeniu szkoły policealnej.

Poziom 5 a zmniejszenie luki kompetencyjnej

Generalnym celem działań na rzecz odpowiedzialnego rozwoju jest uwolnienie potencjału gospodarczego dla *odpowiedzialnego* rozwoju Polski i podniesienie jakości życia Polaków. Jednym z istotnych warunków sukcesu tego planu jest wyraźne zmniejszenie luk kompetencyjnych, które są barierą dla rozwoju wielu sektorów naszej gospodarki. Dlatego pilnym zadaniem dla wszystkich instytucji kształcących i szkolących w Polsce staje się wzbogacenie wysokiej jakości oferty edukacyjnej.

Kwalifikacje 5 poziomu PRK stanowią „pomost” pomiędzy kwalifikacjami uzyskiwanymi po ukończeniu szkoły średniej oraz kwalifikacjami, które uzyskuje się po ukończeniu studiów pierwszego stopnia. Dlatego kształcenie na 5 poziomie PRK może być realizowane zarówno w ramach systemu oświaty jak i przez szkolnictwo wyższe. Należy przy tym podkreślić, iż w większości krajów UE, w których prowadzi się studia na 5 poziomie ERK, najczęściej są one nakierowane na specjalizację zawodową. Szansą na zwiększenie liczby osób posiadających kwalifikacje 5 poziomu PRK jest także organizowanie odpowiednio zaawansowanych szkoleń w ramach edukacji pozaformalnej.

„W kontekście wyzwań rozwojowych, przed którymi stoimy, inicjatywy środowisk akademickich dotyczące uruchomienia w polskich uczelniach kształcenia na 5 poziomie PRK uważam za bardzo cenne. Pozytywne opinie przedstawicieli wielu uczelni, dotyczące możliwości i potrzeby wprowadzenia kwalifikacji 5 poziomu PRK do systemu polskiego szkolnictwa wyższego dają nadzieję, że kwestia ta znajdzie należne miejsce w debacie nad projektowaną reformą szkolnictwa wyższego i że powstaną wypracowane wspólnym wysiłkiem rozwiązania, odpowiadające możliwościom i potrzebom różnych rodzajów szkół wyższych”.

Opracowano na podstawie:

Anna Zalewska/Minister Edukacji Narodowej/Koordinator Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji: <https://dyplomowany-specjalista.dlamaturzysty.info/>

FUNDACJA REKTORÓW POLSKICH o „Poziomie 5 jako brakującym ogniwie”:

Porządkująca rola ram kwalifikacji zawodowych wskazała na pilną potrzebę zajęcia się poziomem 5. (lokującym się między szkołą średnią a studiami licencjackimi). Badania i przemyślenia zawarte w kolejnych tomach wydawnictwa Fundacji Rektorów Polskich wraz Pearson Central Europe, skierowane były do środowiska akademickiego w formie cyklicznych szkoleń i konferencji. Nie ma w nich sporu co do słuszności wprowadzenia programów 5 poziomu, uzasadnionego troską o jakość kształcenia akademickiego, demografią, czy losem edukacyjnym absolwentów szkół średnich. Jakość edukacji licealnej (z maturą lub bez) często ogranicza możliwość dalszego kształcenia w formie przeskoku z poziomu 4 do poziomu 6. Ramy kwalifikacji umożliwiają utworzenie pomostu – zagospodarowania tej przestrzeni stwarzającej możliwości wyrównywania szans edukacyjnych dla osób niemających szans na edukację w ramach poziomu 6., albo nieodnajdujących się mentalnie (intelektualnie?) na tym poziomie.

Dla niepublicznego wyższego szkolnictwa zawodowego stworzenie możliwości kształcenia na poziomie 5 stać się może wartością wymierną zarówno w ujęciu jakościowym jak i ekonomicznym. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że pomyślność kształcenia ściśle związana być musi z zaakceptowaną międzyresortowo sylwetką absolwenta. Kto się ma przyznać do absolwentów poziomu 5: resort edukacji, czy nauki i szkolnictwa wyższego? A co z resortem pracy (kwalifikacje związane z określonymi stanowiskami)? Dyskusja nad jakością programów i nazwą kwalifikacji absolwentów poziomu 5 oraz and formalizacją zakresu kwalifikacji zawodowych nie jest sprawą prostą, choć wiadomo, że chodzi o poziom bogatszy w wiedzy, umiejętności i kompetencje społeczne niż poziom 4 i uboższy niż poziom 6. Trzeba również pamiętać, że w tradycji semantycznej istnieją przyjęte powszechnie oczekiwania i trzeba dużo ostrożności w nazywaniu nowych kwalifikacji i dyplomowania absolwentów poziomu 5 (np. proponowany „specjalista”, ma już swoje miejsce w strukturze stanowisk).

Zmieniająca się rzeczywistość będzie coraz bardziej stanowczo upominała się o losy proponowanych poziomów edukacji, o jakość dyplomów i związanych z nimi stanowisk. Konferencja Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, będąc żywo zainteresowana finalizacją ustaleń władz resortowych i naczelnych ciał kolegialnych (RGNiSW, PKA), podtrzymuje

deklarację czynnego uczestnictwa reprezentacji środowiska zawodowych uczelni niepublicznych w pracach dojrzałych już czasowo i niezwykle aktualnych społecznie.

Prof. dr hab. Waldemar Tłokiński - Przewodniczący Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich Opracowano na podstawie: <https://dyplomowany-specjalista.dlamaturzysty.info/>

4. Przykład programu szkolenia dla „asystentów zdrowienia”, który już realizuje Fundacja Polski Instytut Otwartego Dialogu

Warsztaty rozwojowo-edukacyjne o walorach terapeutycznych Asystent Zdrowienia

Plan Warsztatów

Program obejmuje 12 modułów – każdy po 20 godzin
Razem: 240 godzin

Moduł 1: ZDROWIE I DOBRE SAMOPOCZUCIE

Cel: odkrycie i zrozumienia czym jest zdrowie, poznanie czym jest zdrowy tryb życia, sformułowanie osobistych strategii służących poprawie zdrowia psychicznego oraz poprawie relacji z rodziną i siecią społeczną.

Moduł 2: UMACNIANIE (Empowerment)

Cel: poznanie i umocnienie wewnętrznego poczucia siły, odnalezienie się w codziennych sytuacjach życiowych, nabycie oraz ćwiczenie umiejętności podejmowania decyzji, a także uzgadniania i dotrzymywania umów w relacjach z innym ludźmi.

Moduł 3: DOŚWIADCZENIE I UCZESTNICTWO

Cel: wspieranie procesu uświadamiania sobie myśli i zachowań związanych z przeżyciami w czasie choroby psychicznej, nabywanie umiejętności reflektowania i uzyskiwania tzw. „wglądu” poprzez mówienie o sobie w grupie i słuchanie przeżyć innych osób.

Moduł 4: ZDROWIENIE

Cel: poszerzenie świadomości i refleksji nad własną historią chorowania i zdrowienia, pozyskanie wiedzy o procesach wspierających zdrowienie oraz o ludziach, którzy wyzdrowieli, podjęcie decyzji i aktywne wejście w proces planowania własnego zdrowienia.

Moduł 5: TRIALOG

Cel: zrozumienie wartości TRIALOGU tj. współpracy a. osoby z doświadczeniem choroby

psychicznej, b. jej rodziny i sieci społecznej oraz c. profesjonalistów (lekarza, terapeuty); współpraca ta daje możliwość poznania różnych perspektyw i spojrzeń na te same wydarzenia, a w rezultacie możliwość bardziej efektywnej współpracy na rzecz zdrowienia.

Moduł 6: SAMOPOZNANIE

Terapeuci zazwyczaj nie rozmawiają z klientem bezpośrednio o jego objawach psychotycznych, gdyż uważa się, że może to na nowo przywołać treści psychotyczne. Większość ludzi, którzy przeżyli jakiś psychiczny wstrząs ma poczucie, że tradycyjna psychiatria nie spostrzegła i nie rozumiała ich przeżyć. Tradycyjne zabiegi psychiatryczne skoncentrowane są na ograniczeniach wynikających z choroby, zamiast na tym aby wspierać pacjenta, żeby miał jak największy wpływ na proces swojego zdrowienia. Celem modułu jest lepsze zrozumienie siebie i własnych przeżyć oraz poznanie i zrozumienie różnorodnych doświadczeń innych osób.

Moduł 7: PEŁNOMOCNIK OSÓB DOTKNIĘTYCH CHOROBA

Cel: Ćwiczenie umiejętności słuchania innych, rozpoznawania potrzeb własnych oraz potrzeb innych osób, a także stopniowego brania odpowiedzialności za własny proces zdrowienia oraz wzmocnienie poczucia sprawstwa. Wyposażenie osób z doświadczeniem w niezbędną wiedzę, umiejętności i kompetencje, potrzebne do pełnienia roli pełnomocników osób dotkniętych chorobą (np. poprzez zakładanie stowarzyszeń, prowadzenie działań edukacyjnych

i in.), tak aby mogli oni mieć swój realny wpływ na wprowadzanie i kształtowanie zmian w systemie opieki zdrowotnej, a głos beneficjentów mógł być usłyszany kiedy zapadają decyzje – po to, aby działania terapeutyczne były jak najlepiej dostosowane do potrzeb pacjentów.

Moduł 8: OCENA PROCESU ZDROWIENIA

Cel: Moduł umożliwia uczestnikom kursu rozwinąć wiedzę i umiejętności potrzebne do tego, aby potrafili poddawać ocenie własny proces zdrowienia oraz tworzyć plany na przyszłość. Celem modułu jest także rozwój potrzebnych umiejętności do tego, aby uczestnicy POTRAFILI TOWARZYSZYĆ INNYM OSOBOM BĘDĄCYM W KRYZYSIE, lepiej rozumieli ich sytuacje i potrafili wspierać ich w tworzeniu planów na przyszłość oraz w ocenie procesu zdrowienia. Moduł ma także pomóc osobom z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego uporządkować własne

myśli, uczucia i nadać znaczenie doświadczeniom wynikającym z choroby. Ponadto celem jest wzmocnienie i rozwój relacji z innymi ludźmi.

Moduł 9: TOWARZYSZENIE I WSPIERANIE

Na Zachodzie już od dłuższego czasu osoby z doświadczeniem choroby psychicznej (będące w remisji) są aktywne zarówno w instytucjach zdrowia psychicznego, doradztwie, jak i wpływają na jakość usług psychiatrycznych. Osoby te są niezależne i spełniają funkcję eksperta. Osoba z

doświadczeniem kryzysu objaśnia i dzieli się wiedzą o metodach i zachowaniach, które były pomocne w procesie zdrowienia. Na zakończenie modułu uczestnicy będą znać zasady wspierania osób chorujących psychicznie, będą posiadać zróżnicowaną wiedzę o sobie i o innych oraz znaczenie jej zastosowania w procesie wspierania poprzez komunikację i pracę wkładaną w budowanie relacji. Będą potrafili poddać refleksji własny styl wspiera innych.

Uświadomię sobie swoje kompetencje, mocne strony a także ograniczenia w kontekście pomagania innym.

Moduł 10: RADZENIE SOBIE W KRYZYSIE, PODSUMOWANIE WARSZTATÓW

Celem modułu jest dostarczenie uczestnikom umiejętności bezpiecznego radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych rozwój empatii w stosunku do siebie i innych, rozumienie czym jest kryzys, dostarczenie strategii pokonywania kryzysów i przechodzenia przez trudne sytuacje życiowe. Dodatkowo celem jest nauka wspierania innych osób przeżywających różnego rodzaju kryzysy.

Moduł 11: Interwencja w kryzysie

Cel: Wyposażenie uczestników w podstawowe strategie i narzędzia bezpiecznego radzenia sobie w kryzysie oraz towarzyszenia innym osobom przeżywającym kryzys psychiczny.

Moduł 12: Zakończenie i podsumowanie warsztatów

Moduł podsumowujący warsztaty, uczestnicy poddają refleksji zdobytą wiedzę oraz proces pracy wewnętrznej podczas warsztatów. Celem modułu jest także podsumowanie cyklu warsztatów.

<https://otwartydialog.pl/dzialalnosc-fundacji/kursy/asystent-zdrowienia/8.12.2021>